

မြန်မာနိုင်ငံတွင် သုတေသန ပြုလုပ်ခြင်း

စာတမ်း အနှစ်ချုပ် နှင့် အကြံပြုချက်များ
မြန်မာ့လူမှုစီးပွား ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအဖွဲ့ နှင့်
နိုင်ငံတကာ ဖွံ့ဖြိုးမှု ကွန်ယက် (အိန္ဒိယ)
မေလ ၂၀၂၀ ခုနှစ်

မသက်ဆိုင်ကြောင်းရှင်းလင်းချက်

ဤအစီရင်ခံစာတွင် ဖော်ပြထားသည့် သဘောထားအမြင်များသည် IDRC (သို့) အုပ်ချုပ်ရေးမှူး များဘုတ်အဖွဲ့၏ သဘောထားများကို ကိုယ်စားပြုခြင်းမဟုတ်ပါ။

ဤအစီရင်ခံစာကို Global Affairs Canada နှင့် အော်တဝါ၊ ကနေဒါရှိ International Development Research Centre ၏ ထောက်ပံ့မှုအကူအညီဖြင့် ဆောင်ရွက်ထားပါသည်။

သုတေသနလုပ်ခြင်း အစီအစဉ်

သုတေသန ကွာဟချက်များကို ပေါင်းကူးပေးခြင်းနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးမူဝါဒများကို ကောင်းမွန်အောင် ပြုလုပ်ခြင်း

ယနေ့တွင်၊ ဖွံ့ဖြိုးပြီးနိုင်ငံအနည်းငယ်မှ လွဲလျှင် အစိုးရများနှင့် အလှူရှင်များတွင် လူမှုသိပ္ပံသုတေသန အခြေအနေနှင့်ပတ်သက်သည့် စနစ်ကျသော သတင်းအချက်အလက် အနည်းငယ်သာ ရှိကြသည်။ ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲပြီး ဟန်ချက်ညီသော ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုရရှိရန်အတွက် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ အစီအစဉ် (global agenda) ကို အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် သိပ္ပံပညာရှင်များသည် ဖွံ့ဖြိုးမှုနှင့် မူဝါဒဆိုင်ရာ စိန်ခေါ်မှုများကို ဝေဖန်သရုပ်ခွဲဆန်းစစ်ရန်၊ ထို့အတူ လုပ်ငန်းများနှင့် ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများကို ဒေသပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ဗဟုသုတများအပေါ် အခြေခံပြီး ဆောင်ရွက်ရန် မဖြစ်မနေ လိုအပ်သည်။ ထိုသို့ဆောင်ရွက်နိုင်ရန်အတွက် သိပ္ပံပညာရှင်အသိုင်းအဝိုင်းအား ဒေသတွင်းသုတေသနစွမ်းရည်များ ပံ့ပိုးဖြည့်ဆည်းပေးဖို့ လိုအပ်သည်။

ထိုကွာဟချက်ကို မည်သို့ပေါင်းကူးပေးရမည်နှင့် ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများတွင် ထုတ်လုပ်သည့် သုတေသန ပုံရိပ်ကို မည်သို့ မြှင့်တင်ပေးရမည်တို့ကို နားလည်ရန် သော့ချက်မှာ သုတေသနစနစ်အား အသေးစိတ် သရုပ်ခွဲလေ့လာခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုသို့ သုတေသနစနစ်များအား သရုပ်ခွဲသုံးသပ်ခြင်းသည် မူဝါဒ ရေးဆွဲချမှတ်သူများ၊ အလှူရှင်များနှင့် ပညာရှင်များအား “ဒေသခံသုတေသနများ ပိုမိုထုတ်လုပ်ရန်၊ ထို့အတူ လူထုဆွေးနွေးငြင်းခုံမှု (public debate) နှင့် ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲသည့် လူ့စွမ်းအား အရင်းအမြစ် ဖွံ့ဖြိုးရေးမူဝါဒများအတွက် ဒေသခံသုတေသနများသည် အရေးကြီးသည့် သွင်းအားစုတစ်ရပ် ဖြစ်ကြောင်းကို အားလုံး လက်ခံယူဆလာကြရန် (ဝါ) ခေတ်ရေစီးကြောင်း (mainstream) တစ်ရပ်ဖြစ်လာရန် ဘာတွေ လုပ်နိုင်သနည်း” ဆိုသည့် မေးခွန်းကို ဖြေဆိုနိုင်ရန် ကူညီပေးသည်။

လူမှုသိပ္ပံသုတေသနစနစ်များကို အကဲဖြတ်ခြင်းနှင့် စံသတ်မှတ်ခြင်း

၂၀၁၄ တွင် စတင်ဆောင်ရွက်သည့် “သုတေသနလုပ်ခြင်း” (Doing Research) အစီအစဉ်သည် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု ကွန်ယက် (Global Development Network - GDN) ၏ အစပြုဆောင်ရွက်ချက် (initiative) တစ်ရပ် ဖြစ်ပါသည်။ GDN ၏ ရည်ရွယ်ချက်မှာ နိုင်ငံ၏ လူမှု စီးပွား ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို အထောက်အကူပြုရန်အတွက် အရည်အသွေးမြင့်သော လူမှုသိပ္ပံသုတေသနများ ထုတ်လုပ်မှု၊ ဖြန့်ဖြူးမှုနှင့် အသုံးချနိုင်နိုင်မှု စွမ်းရည်အပေါ် အမျိုးသား သုတေသနစနစ် (national research system¹) ၏ သွင်ပြင်လက္ခဏာများသည် မည်သို့ အကျိုးသက်ရောက်သည်ကို စနစ်တကျ အကဲဖြတ်ရန် ဖြစ်သည်။ ရှေ့ပြေးစမ်းသပ်အဆင့် (၂၀၁၄-၂၀၁၇) ကို ပြင်သစ်နိုင်ငံ ဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်ရေး အေဂျင်စီ (Agence Francaise de Developpement)၊ ဘီးနှင့် မယ်လင်ဒါ ဂိတ်ဖောင်ဒေးရှင်း (Bill & Melinda Gates Foundation)၊ ပြင်သစ်နိုင်ငံခြားရေးနှင့် နိုင်ငံတကာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး ဝန်ကြီးဌာန (French Ministry of Foreign Affairs and International Development) နှင့် ဆွစ်ဖွံ့ဖြိုးရေးနှင့် ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်ရေး အဖွဲ့ (Swiss Agency for Development and Cooperation) တို့၏ ထောက်ပံ့မှုဖြင့် နိုင်ငံ ၁၃ နိုင်ငံတွင် ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ ၂၀၁၇ တွင် GDN သည် ရှေ့ပြေးစမ်းသပ် လေ့လာမှုများ (pilot studies²) ကို ပေါင်းစည်းခဲ့ပြီး ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများ³ ရှိ လူမှုသိပ္ပံ သုတေသန စနစ်များကို လေ့လာရန် “သုတေသန အကဲဖြတ်မှု ပြုလုပ်ခြင်း” (Doing Research Assessment) ဆိုသည့် စံပြုနည်းစနစ် (standard methodology) တစ်ရပ်ကို ချမှတ်ခဲ့သည်။ ၂၀၁၈ မှ စတင်ကာ GDN သည် သုတေသနစနစ်များနှင့်ပတ်သက်သည့် သက်သေအထောက်အထားများ စုဆောင်းရန်ဟူသော ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် (ပြိုင်ဆိုင်မှုစနစ်ဖြင့် ရွေးချယ်ထားသော) အမျိုးသား သုတေသနအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပူးပေါင်း၍ Doing Research Assessments ကို အကောင်အထည် ဖော်လှယ်ရရှိပါသည်။ ထိုအစီအစဉ်သည် ကမ္ဘာတောင်ပိုင်းနိုင်ငံများ၌ သုတေသနအခြေခံသည့် နှိုင်းယှဉ်သုံးသပ်နိုင်သော အထောက်အထားအသစ်များကို အမျိုးသားသုတေသနမူဝါဒများအတွက် မူဝါဒရေးဆွဲချမှတ်သူများထံ ပေးအပ်တင်ပြရန် သီးသန့်ရည်စူးသည့် သုတေသနအဖွဲ့အစည်းများ ကွန်ယက်တစ်ခု ပေါ်ထွန်းလာရေးကို အထောက်အကူပြုရန်လည်း ရည်ရွယ်ပါသည်။

¹ ဤစာတမ်းတွင် 'သုတေသနစနစ်' (research system) နှင့် 'လူမှုသိပ္ပံသုတေသနစနစ်' (social science research system) ဟူသော ဝေါဟာရနှစ်လုံးကို အပြန်အလှန် ဖလှယ်သုံးစွဲထားပါသည်။

² www.gdn.int/sites/default/files/GDN-2017-DR-pilotsynthesis.pdf

³ www.gdn.int/sites/default/files/GDN%20-%20Theoretical%20Framework.pdf

သုတေသနလုပ်ခြင်း အမျိုးသား ဆုံမှတ်များ (Focal Points) - ဒေသတွင်း

'သုတေသနအပေါ် သုတေသန' ကျွမ်းကျင်မှု၏ တောင်ပိုင်း ကွန်ယက်

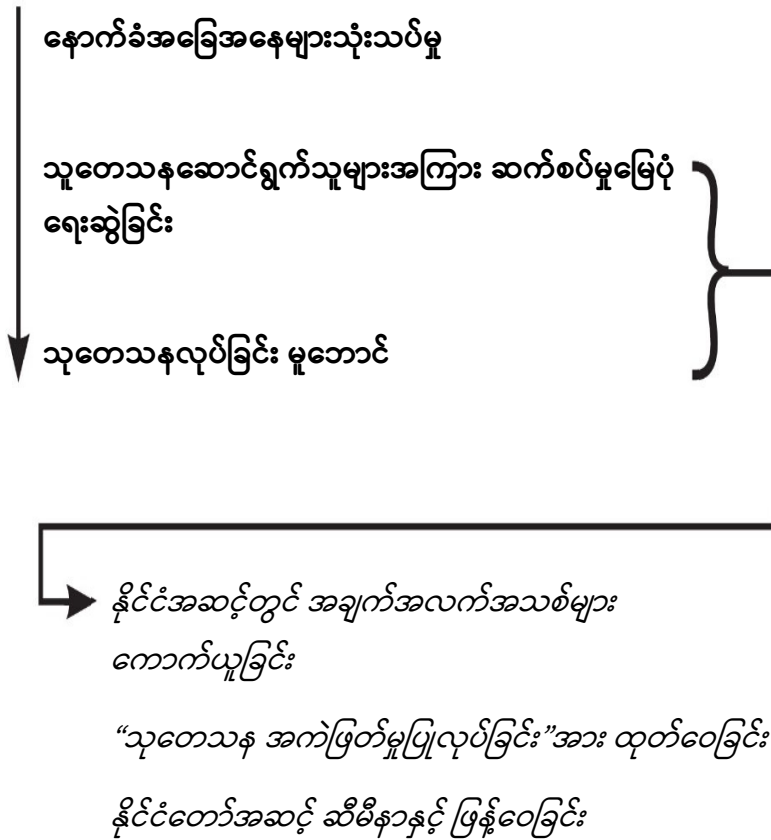
GDN နှင့် ဒေသဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်းများအကြား ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းအားဖြင့် ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများတွင် သုတေသနမူဝါဒများ လုပ်ချင်လာအောင် အားပေးရန်၊ သုတေသန အားသာချက်များ၏ အနေအထားနှင့် ဆက်စပ်နေမှုတို့ကို မှတ်တမ်းပြုရန်၊ သုတေသနစွမ်းရည် မြှင့်တင်ရေး ကြိုးပမ်းမှုများကို ထောက်ပံ့ရန်၊ ထို့အတူ မူဝါဒဆုံးဖြတ်ချက်များနှင့် ဒေသတွင်း ဒီမိုကရေစီဆွေးနွေးမှုများအတွက် အသုံးပြုနိုင်သည့် သုတေသနအရည်အသွေးကို မြှင့်တင်ရန်လည်း အစီအစဉ်က ရည်ရွယ်သည်။ လူမှုသိပ္ပံသုတေသနသည် လူ့အဖွဲ့အစည်းနှင့် လူ့အပြုအမူများကို ဝေဖန်ဆန်းစစ်ပေးသည်။ ဖွံ့ဖြိုးရေးဆိုင်ရာ စိန်ခေါ်မှုများကို ပိုပြီးနားလည်လာမှုသည် ကိုယ့်နိုင်ငံနှင့် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ဖွံ့ဖြိုးရေးအစီအစဉ်များ (agendas)ကို အကောင်အထည် ဖော်ရန်အတွက် အခြေခံကျသည်။ လူမှုသိပ္ပံသုတေသနသည် ဖွံ့ဖြိုးရေးဆိုင်ရာ စိန်ခေါ်မှုများကို ပိုပြီးနားလည်သွားအောင် ကူညီပေးသည်။ နိုင်ငံအလိုက် အစီရင်ခံစာများ၊ နှိုင်းယှဉ် လေ့လာထားသည့် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ အစီရင်ခံစာများနှင့် အချက်အလက်များသည် သုတေသန၊ ဖွံ့ဖြိုးမှုနှင့် မူဝါဒဆိုင်ရာ အသိုင်းအဝိုင်းများတွင် ပါဝင်လှုပ်ရှားသူများအား ၎င်းတို့၏ မူဝါဒကို ဦးတည်သည့် သုတေသနပတ်ဝန်းကျင်အကြောင်းနှင့် ထိုပတ်ဝန်းကျင်ကို တိုးတက် ကောင်းမွန်အောင် မည်သို့ လုပ်နိုင်ကြောင်း အသိပေးလိမ့်မည်။

သုတေသနအကဲဖြတ်မှု ပြုလုပ်ခြင်း - သုတေသနစနစ်များကို နားလည်ရန်၊ စနစ်၏ မြေပုံထုတ်ရန်နှင့် အကဲဖြတ်ရန်

“သုတေသန အကဲဖြတ်မှုပြုလုပ်ခြင်း”၏ ထူးခြားသည့် လက္ခဏာ (unique feature)⁴ တစ်ရပ်မှာ ၎င်း၏ နည်းစနစ် (methodology)သည် လူမှုသိပ္ပံဖွံ့ဖြိုးရေးတွင် ရင်ဆိုင်နေရသည့် စနစ်ဆိုင်ရာ အတားအဆီးများနှင့် အခွင့်အလမ်းများကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာသုံးသပ်ရာတွင် ထုတ်လုပ်မှု၊ ဖြန့်ဖြူးမှုနှင့် အသုံးချမှုဆိုင်ရာ အချက်များနှင့် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ကြသူများအား တန်းတူအလေးထားမှု (တူညီသော အရေးပါမှု) ပေးအပ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ထို methodology တွင် သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံ သို့မဟုတ် ဒေသရှိ လူမှုသိပ္ပံသုတေသန စနစ်အပေါ် အကျိုးသက်ရောက်မှု ရှိစေသည့် အကြောင်းအချက်များအား ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာသရုပ်ခွဲရန်အတွက် အဆင့်သုံးဆင့် ပါဝင်သည်။ ထိုအဆင့်များသည် အသိပညာ ဗဟုသုတများစွာနှင့် အသိအမြင် မြှင့်တင်ရေး အားထုတ်မှုများကို ပေါ်ပေါက်လာစေသည်။

⁴ www.gdn.int/doing-research-assessment

“သုတေသန အကဲဖြတ်မှုပြုလုပ်ခြင်း”တစ်ရပ်အား အကောင်အထည်ဖော်ရန်အတွက် အဆင့်များနှင့် လုပ်ငန်းများ

သုတေသနလုပ်ခြင်း မူဘောင် - အကဲဖြတ်မှု၏ ဗဟိုချက်

သုတေသနလုပ်ခြင်း မူဘောင်သည် နည်းလမ်းများ ပေါင်းစပ်ထားသည့် သုတေသန စစ်ဆေးတိုင်းတာမှု (mixed-method research module)တစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ ထိုမူဘောင်သည် အမျိုးသား သုတေသနစနစ်ကို နောက်ခံအခြေအနေများအရ နှိုင်းယှဉ်လေ့လာနိုင်စေသည်။ လူမှုရေးသိပ္ပံ၏ ထုတ်လုပ်မှု၊ ပုံနှိပ်မှုနှင့် သုံးစွဲမှုကို ဆုံးဖြတ်သည့် အဓိကအချက်များကို ကြည့်ရှုနိုင်စေသည်။ ပုံမှန်အားဖြင့် မူဘောင်သည် စည်းကမ်းထိန်းသိမ်းသူများ သတိထားသင့်သော ရှုထောင့်များ (aspects)ကို မြင်နိုင်စေသည့် သို့မဟုတ် သုတေသနထုတ်လုပ်မှု၊ ဖြန့်ဖြူးမှု သို့မဟုတ် အသုံးပြုခံရမှုတို့အတွက် စွမ်းရည်တည်ဆောက်မှုတွင် မဟာဗျူဟာကျစွာ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ ပြုလုပ်နိုင်ရန်အတွက် တိုင်းတာမှု စမှတ်(baseline)တစ်ရပ်ကို ရရှိစေသည့် မှန်ဘီလူးတစ်ခုအဖြစ် ဆောင်ရွက်ပေးသည်။

မူဘောင်သည် နိုင်ငံအသီးသီးရှိ သုတေသနစနစ်များကို နှိုင်းယှဉ်ရန်နှင့် စံသတ်မှတ်(benchmark)ရန် အခြေခံနည်းစနစ် အဖြစ် ဆောင်ရွက်ပြီး၊ ညွှန်းကိန်း (indicator) ၅၄ ခု ပါရှိသည်။ ထိုအညွှန်းကိန်းများအား သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံတို့၏ဆုံမှတ်များ (National Focal Points)မှ သတ်မှတ်သည့် ၎င်းတို့နိုင်ငံ၏ နောက်ခံအခြေအနေနှင့်အညီ ရွေးချယ်ထားခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် ၎င်းတို့အား စီမံကိန်း လမ်းညွှန်ချက်များ (project guidelines)နှင့်အညီ ရွေးချယ်ထားပြီး၊ ကိုယ့်တိုင်းပြည်၏ ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် ကိုက်ညီအောင်လည်း ညှိနှိုင်းပြင်ဆင်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် နိုင်ငံတိုင်းသည် တူညီသည့် မူဘောင်နှင့် အထွေထွေလမ်းညွှန်ချက်များကို လိုက်နာကြသည်။ ဤသို့ဖြင့် နိုင်ငံအသီးသီးက ပြုစုလိုက်သည့် သုတေသနအကဲဖြတ်မှု ပြုလုပ်ခြင်း (DRA)ကို ပြဋ္ဌာန်းသတ်မှတ်ထားသော ညွှန်းကိန်းအစီရင်ခံစာများကို နှိုင်းယှဉ်လေ့လာလို့ ရစေသည်။ နိုင်ငံအလိုက် အစီရင်ခံစာများ(Country Reports)သည်လည်း နိုင်ငံအားလုံးအတွက် တူညီသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအတိုင်း ပြုစုကြခြင်းကြောင့် တစ်ခုနှင့်တစ်ခု နှိုင်းယှဉ်လေ့လာလို့ ရစေသည်။

	၁။ ထုတ်လုပ်မှု	၂။ ပုံနှိပ်မှု	၃။ မူဝါဒ အသုံးချမှု
သွင်းအားစုများ	၁.၁။ သုတေသန သွင်းအားစုများ	၂.၁။ ဆောင်ရွက်ကြသူများ နှင့် ကွန်ယက်များ	၃.၁။ မူဝါဒနှင့် လိုက်လျော ညီထွေဖြစ်သည့် သုတေသန
လုပ်ဆောင်ချက်များ	၁.၂။ သုတေသန ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ပံ့ပိုးကူညီသည့် ဝန်ဆောင်လုပ်ငန်းများ	၂.၂။ သုတေသန ဆက်သွယ်မှု အလေ့အကျင့်များ	၃.၂။ သုတေသနအခြေပြု မူဝါဒရေးဆွဲချမှတ်ခြင်း
ထွတ်ကုန်များ	၁.၃။ သုတေသန ထွတ်ကုန်များနှင့် သင်တန်းများ	၂.၃။ သုတေသန ဆက်သွယ်မှု ထွက်ကုန်များ	၃.၃။ သုတေသနအခြေပြု မူဝါဒ ကိရိယာများ
ရလဒ်များ	၁.၄။ အခွင့်အရေးများ နှင့် ရေရှည်တည်တံ့ ခိုင်မြဲမှု	၂.၄။ သိပ္ပံပညာအား လူကြိုက်များအောင် ပြုလုပ်ခြင်း	၃.၄။ ပိုကောင်းသည့် မူဝါဒများအတွက် သုတေသန

ကျေးဇူးတင်လွှာ

မြန်မာနိုင်ငံသည် တံခါးပိတ်လှူဘောင်မှ ပွင့်လင်းသော စီးပွားရေးသို့ ကူးပြောင်းခြင်းကို ဆက်လက် လုပ်ဆောင်နေပါသည်။ ထိုကူးပြောင်းမှု အောင်မြင်ရေးအတွက် သုတေသနနှင့် မူဝါဒကို ချိတ်ဆက်ပေးခြင်းနှင့် အထောက်အထားအခြေခံသည့် မူဝါဒရေးဆွဲချမှတ်ခြင်းတို့သည် အလွန်အရေးပါပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၌ “သုတေသန အကဲဖြတ်မှု ပြုလုပ်ခြင်း” (DRA)သည် ပြည်သူ့ရေးရာ မူဝါဒများ ရေးဆွဲခြင်း၊ အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများကို ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ကမ္ဘာ့စီးပွားရေးနှင့် ပေါင်းစည်းခြင်းတို့အတွက် အခြေခံဖြစ်ကြသည့် သုတေသနနှင့် အထောက်အထားများအား တိုင်းပြည်သည် မည်သို့အသုံးပြုနေသည်ကို ဆန်းစစ်လေ့လာသည့် မရှိမဖြစ်လိုအပ်သော လေ့လာမှုတစ်ရပ် ဖြစ်ပါသည်။ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ think tank အသိုင်းအဝန်း၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအနေနှင့် ဤအရေးကြီးသောအလုပ်၌ ပါဝင်လုပ်ကိုင်နိုင်သည့် အခွင့်အရေးအတွက် ကျွန်ုပ်တို့ အထူးကျေးဇူးတင်ရှိပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ သုတေသနဂေဟစနစ်သည် ဆင့်ကဲဖြစ်စဉ် ပြောင်းလဲမှု၏ စတင်အခြေတည်စတွင်သာ ရှိနေသေးသောကြောင့် သုတေသနလုပ်ငန်းစဉ်၏ ကွဲပြားသော ရှုထောင့်များဖြစ်သော ထုတ်လုပ်ခြင်း၊ ပျံ့နှံ့ခြင်းနှင့် အသုံးချခံရခြင်းတို့ကို ဖော်ထုတ်ခြင်းနှင့် ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာခြင်းသည် ခက်ခဲသော လုပ်ငန်းတစ်ရပ်ဖြစ်ပါသည်။ လုပ်ဖော်ကိုင်ဖတ် သုတေသီများ၊ အထူးသဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံတွင် အသစ်ပေါ်လာသည့် think tanks များမှ သုတေသီများ၏ ကူညီ ထောက်ပံ့မှု မရရှိပါက ကျွန်ုပ်တို့ အောင်မြင်စွာ လုပ်နိုင်မည် မဟုတ်ပါ။ ထိုစိန်ခေါ်မှုကို ကိုင်တွယ် ဖြေရှင်းရာတွင် နိုင်ငံတကာ ဖွံ့ဖြိုးရေး သုတေသနဌာန (ကနေဒါ) (International Development Research Centre)နှင့် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးကွန်ယက် (Global Development Network)တို့မှ ပေးသော တန်ဖိုးရှိသောလမ်းညွှန်မှုနှင့် ထောက်ပံ့ကူညီမှုများကို ကျွန်ုပ်တို့ ရရှိခဲ့ပါသည်။ ထို့အတွက် IDRC နှင့် GDN တို့၏ ကျေးဇူးအား ကျွန်ုပ်တို့ အသိအမှတ်ပြုပါသည်။

ဤ DRA သည် နိုင်ငံတကာ ဖြစ်ရပ်လေ့လာမှုများ(case studies)အားလုံးတွင် အသုံးပြုရန်အတွက် GDN မှ သဘောတူညီထားသော စံနည်းစနစ်(methodology)ကို အသုံးပြုပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၌ မြန်မာ့လူမှု စီးပွား ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအဖွဲ့ (CESD)သည် ပြည့်စုံသည့် စစ်တမ်း သုံးခုအား CESD မှ သုတေသီ ၁၂ ဦး နှင့် ရန်ကုန်စီးပွားရေးတက္ကသိုလ်နှင့် ရန်ကုန်ကွန်ပျူတာတက္ကသိုလ်တို့မှ အလုပ်သင် ၁၅ ဦးတို့ ပါဝင်သည့် သုတေသနအဖွဲ့ဖြင့် ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။ သုတေသီတစ်ဦးချင်းစီနှင့် မျက်နှာချင်းဆိုင် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်းခဲ့သည့် ထိုအဖွဲ့၏ မမောမပန်းနိုင် ကြိုးစားအားထုတ်မှုသည် အကြီးတန်း သုတေသီများ ထပ်မံစစ်တမ်းကောက်ယူရန်အတွက် များစွာ ကူညီထောက်ပံ့မှု ဖြစ်စေခဲ့သည်။ ထို့အပြင် ၎င်းတို့၏ ကြိုးစားအားထုတ်မှုသည် အကြီးတန်းသုတေသီများ သုတေသနလုပ်ငန်း စီမံခန့်ခွဲသူများနှင့် မူဝါဒချမှတ်သူများဖြင့် တွေ့ဆုံကာ “အဓိကသတင်းပေးသူများနှင့် အင်တာဗျူး” (key informant

interviews)တို့ကို ပြုလုပ်နိုင်ရန်အတွက်လည်း များစွာ အကူအညီဖြစ်စေခဲ့ပါသည်။ အမျိုးသား အကြံပေးကော်မတီ (National Advisory Committee) လမ်းညွှန်မှုများနှင့် သုတေသနစနစ်၏ ပေါ်လစီများနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်များကို ရှင်းလင်းစွာ နားလည်ရန် ကူညီပေးခဲ့သည့် မြန်မာနိုင်ငံ အဆင့်မြင့် ပညာရေး အဖွဲ့အစည်းမျိုးစုံမှ သုတေသနလုပ်ငန်း စီမံခန့်ခွဲသူများသည် အချက်အလက် ကောက်ယူသည့် လုပ်ငန်းစဉ်ကို ထပ်မံအားဖြည့်ခဲ့ကြပါသည်။ အထူးသဖြင့်၊ အကဲဖြတ်မှုသုတေသန လုပ်ငန်းစဉ်တစ်လျှောက်လုံး CESD မှသုတေသနအဖွဲ့အား ပျိုးထောင်ပညာပေးခဲ့သည့် ဩစတြေးလျ အမျိုးသားတက္ကသိုလ်မှ Dr. Charlotte Galloway နှင့် ဆွီဒင်နိုင်ငံ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ဖွံ့ဖြိုးမှု ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးအေဂျင်စီ (Swedish International Development Cooperation Agency)မှ အကြီးတန်းသုတေသနအကြံပေး Dr. Katri Pohjolainen အား ၂၀၂၀ မေတွင် ပြုလုပ်သည့် ဤလေ့လာမှု စတင်ခြင်း webinar တွင် တင်ပြခဲ့သည့် သူမ၏ တန်ဖိုးရှိသော သုံးသပ်ချက်များအတွက် ကျွန်ုပ်တို့ အထူးကျေးဇူးတင်ရှိကြောင်း ပြောလိုပါသည်။

ကျွန်ုပ်တို့သည် DRA အား မြန်မာနိုင်ငံတွင် ထိရောက်သည့် ပြည်သူ့ရေးရာမူဝါဒ ရေးဆွဲချမှတ်ရန်အတွက် အားလုံးပါဝင်မှုရှိပြီး ထုတ်လုပ်မှုကောင်းသည့် သုတေသနစနစ်တစ်ရပ် တည်ဆောက်ရန်အတွက် မြန်မာအစိုးရနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေး မိတ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများ၏ စီစဉ်မှုနှင့် ပြင်ဆင်မှုများ ပြုလုပ်ရာတွင် ကူညီပေးမည့် စမှတ်တစ်မှတ်အဖြစ် မြင်ပါသည်။ ဤလေ့လာမှုသည် မြန်မာသုတေသီများကို စွမ်းရည်မြှင့်တင်ပေးရန်အတွက် ရှိနေသည့် (နိုင်ငံတကာနှင့် ပြည်တွင်း) အရင်းအမြစ်များအား စုစည်းအသုံးပြုမှုကိစ္စအတွက် ပြုလုပ်သည့် မရှိအဖြစ်လိုအပ်သော တွေ့ဆုံဆွေးနွေးပွဲများအတွက် ရည်ညွှန်းအမှတ်တစ်မှတ် ဖြစ်လိမ့်မည်ဟု ကျွန်ုပ်တို့ မျှော်လင့်ပါသည်။ ဤအစီရင်ခံစာတွင် ပါရှိသည့် အကြံပြုချက်များအား နောက်ပိုင်းရရှိလာသည့် ထိုးထွင်းနားလည်မှုအသစ်များ၊ ပိုကောင်းသည့် အချက်အလက်များနှင့် သစ်လွင်သည့်အမြင်တို့အပေါ် အခြေခံပြီး ပိုကောင်းအောင် မွမ်းမံ ပြင်ဆင်နိုင်ကြောင်းကို ကျွန်ုပ်တို့ အသိအမှတ်ပြုပါသည်။

အမျိုးသား ပညာရေး မူဝါဒကော်မရှင် ၂ ကွဲပြား၊ ပါမောက္ခချုပ်များကော်မတီ ၂ ကွဲပြားနှင့် ပညာရေးဝန်ကြီး ဌာန၏ အဆင့်မြင့်ပညာဦးစီးဌာန ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်တို့ကို ဆရာကြီးတို့၏ လမ်းညွှန်မှုနှင့် ညွှန်ကြားချက်များအတွက် ကျွန်ုပ်တို့၏ စိတ်ရင်းမှန်ဖြင့် ကျေးဇူးတင်ပါသည်။ အထူးသဖြင့်၊ အမျိုးသား လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင် အဖွဲ့ဝင်၊ ဒေါက်တာ တင်မောင်မောင်သန်းအား နိုင်ငံတကာ မိတ်ဖတ်များနှင့် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးမှုများကို ဖြစ်မြောက်အောင် ဆောင်ရွက်ပေးသည့်အတွက် ကျွန်ုပ်တို့ ကျေးဇူးကြေး တင်နေကြောင်း ခံစားရပါသည်။ တန်ဖိုးရှိသော ထိုးထွင်းသိမြင်မှုနှင့် အတွေ့အကြုံများကို မျှဝေပေးခဲ့ကြသော အခြားအဆင့်မြင့် အစိုးရအရာရှိများအား ကျွန်ုပ်တို့ အလွန်လေးစား တန်ဖိုးထားကြောင်းကိုလည်း ဖော်ပြလိုပါသည်။ ဆရာဆရာမကြီးတို့ ဝေမျှပေးခဲ့ကြသည့် ထိုးထွင်း နားလည်မှုနှင့် အတွေ့အကြုံများကြောင့် ကျွန်ုပ်တို့၏ ဆန်းစစ်လေ့လာသုံးသပ်ချက်များသည် ပိုမို

ပြည့်စုံခဲ့ပါသည်။ ထို့အပြင် အာရှဖောင်ဒေးရှင်း (The Asia Foundation)၊ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှုနှင့် စားနပ်ရိက္ခာ ဖူလုံရေး ရန်ပုံငွေအဖွဲ့ (LIFT)၊ ဗြိတိသျှကောင်စီ (The British Council)၊ မစ်ချီဂန် ပြည်နယ်တက္ကသိုလ် (Michigan State University)၊ နိုင်ငံတကာ စားနပ်ရိက္ခာ မူဝါဒ သုတေသနအဖွဲ့ (International Food Policy Research Institute)နှင့် ကနေဒါ သံရုံးမှ လုပ်ဖော်ကိုင်ဖတ်များနှင့် အခြားပညာရှင်တို့နှင့်အတူ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်နိုင်မည့်၊ သင်ယူလေ့လာနိုင်မည့်၊ အတွေ့အကြုံများ ဖလှယ်နိုင်မည့် အခွင့်အလမ်းများကို ကျွန်ုပ်တို့ တန်ဖိုးထားပါသည်။ နောက်ဆုံးအနေဖြင့် ပြောလိုသည်မှာ၊ CESD ၏ အကြီးတန်း မူဝါဒရေးရာညှိနှိုင်းရေးမှူးဖြစ်သူ ဒေါ်ငုဝါဝင်း၏ ခေါင်းဆောင်မှုအောက်တွင် ဆောင်ရွက်ကြသည့် သုတေသီတို့၏ အလုပ်ကြိုးစားမှုနှင့် ပညာရှင် (ပရော်ဖက်ရှင်နယ်)ပီသမှု တို့ မရှိပါက DRA စီမံကိန်းအား ကျွန်ုပ်တို့သည် အောင်မြင်စွာ ဆောင်ရွက်နိုင်မည် မဟုတ်ပါ။ ဤ DRA လေ့လာမှုတွင် ဖော်ထုတ်တင်ပြထားသည့် လုပ်ငန်းစဉ်များကို အဆင့်မြှင့်တင် ဆောင်ရွက်ရန်အတွက် ဆက်စပ်ပါဝင်နေသူ (stakeholders)အားလုံးနှင့် အလုပ်လုပ်ရန် ကျွန်ုပ်တို့ မျှော်လင့်အားတက်နေပါသည်။

မြန်မာ သုတေသန အကဲဖြတ်မှု ပြုလုပ်ခြင်း အစီရင်ခံစာအား ရေးသားသူများမှာ (အင်္ဂလိပ်အက္ခရာစဉ်အလိုက်)

- ဇူ စီယန် (အန်ဒါစ်) လီ (Zu Xian [Anders] Lee)
- ဂျာနာ ရူး ဂလက်တင် (Jana Rue Glutting)
- နိုင်လင်းထက်
- ငုဝါဝင်း
- ငြိမ်းချမ်းအောင်
- သိမ့်ဇာခြည်ဦး
- ဇော်ဦး

မာတိကာ

အတိုကောက်များ

အနှစ်ချုပ်

အခန်း ၁၊ နိဒါန်း

မြန်မာနိုင်ငံ လူမှုရေးသိပ္ပံသုတေသနလုပ်ငန်း

အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်များနှင့် လေ့လာမှုနယ်ပယ်ကန့်သတ်ချက်

အခန်း ၂၊ နောက်ခံအခြေအနေ သုံးသပ်ချက်

မြန်မာ့ဖွံ့ဖြိုးရေး နောက်ခံအခြေအနေ

သုတေသနစနစ် ယျေဘူယျ တည်ရှိနေပုံ

ဗြိတိသျှကိုလိုနီကာလ (၁၈၆၆-၁၉၄၈)

ပါလီမန်ဒီမိုကရေစီကာလ (၁၉၄၈-၁၉၆၂)

ဆိုရှယ်လစ်တော်လှန်ရေးကာလ (၁၉၆၂-၁၉၈၈)

တပ်မတော်အစိုးရကာလ (၁၉၈၈-၂၀၁၁)

ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးကာလ (၂၀၁၁- လက်ရှိ)

လူမှု-နိုင်ငံရေး နောက်ခံအခြေအနေ

နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ လုပ်ကွင်းလုပ်ကွက် - သီးခြားထွက်နေမှုနှင့် ပိတ်ဆို့ခံရမှုများ

လူမှုအသိုင်းအဝန်းဆိုင်ရာ လုပ်ကွင်းလုပ်ကွက် - လွတ်လပ်အမီအခိုကင်းသည့် သုတေသန NGO များ

လူသားချင်းစာနာမှုဆိုင်ရာ လုပ်ကွင်းလုပ်ကွက် - နာဂစ် မုန်တိုင်း

ဒီမိုကရေစီဆိုင်ရာ လုပ်ကွင်းလုပ်ကွက် - ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်းများနှင့် ပြန်လည်ထူထောင်ခြင်း

စီးပွားရေး နောက်ခံအခြေအနေ

ပြည်တွင်း သုတေသနလုပ်ငန်း တောင်းဆိုမှုများ ကြီးမားလာမှု

အခန်း ၅၊ နိုင်ငံတကာ နောက်ခံအခြေအနေ

နိုင်ငံခြား တက္ကသိုလ် သုတေသနများနှင့် အဖွဲ့အစည်းများ

ဖွံ့ဖြိုးရေး အကူအညီ

အခန်း ၃၊ သက်ဆိုင်သူများကို စီစဉ်ရေးဆွဲခြင်း

နိဒါန်း

မြန်မာနိုင်ငံ လူမှုရေးသိပ္ပံသုတေသနလုပ်ငန်း အဓိကျသူများ

အဆင့်မြင့်ပညာ တက္ကသိုလ်၊ ကောလိပ်များ

အစိုးရနှင့် အများပြည်သူ ထောက်ပံ့သည့် အေဂျင်စီများ

နိုင်ငံတကာ အလှူရှင်အဖွဲ့များ

နိုင်ငံတကာ NGO များနှင့် ကမ္ဘာ့ မူဝါဒအကြံပေးသုတေသနအဖွဲ့များ

NGO များနှင့် အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများ - မူဝါဒအကြံပြုစည်းရုံးမှုများ

သုတေသနအဖွဲ့များ - သတင်းဆိုင်ရာ အပြန်အလှန်ဆွေးနွေးမှုများနှင့် ဆုံးဖြတ်မှုများ

ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍ

စီးပွားရေး အကြံပေးအဖွဲ့ကြီးများ

ဖွံ့ဖြိုးရေး အကြံပေးအဖွဲ့များ

လွတ်လပ်အမီအခိုကင်းသည့် အကြံပေးအဖွဲ့များ

သုတေသနပုံစံ မဟာဗျူဟာ

မေးမြန်းရန် ရည်ရွယ်ထားသူများနှင့် ရွေးချယ်မှုဆိုင်ရာ သတ်မှတ်ချက်များ

စစ်တမ်းများ အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း

သုတေသီများ

သုတေသန စီမံသူများနှင့် မူဝါဒအဝန်းအဝိုင်းထဲမှသူများ

ချန်လှပ်ထားမှုများနှင့် အကန့်အသတ်များ

ချန်လှပ်ထားမှုများ

အကန့်အသတ်များ

အခန်း ၄၊ သုတေသန လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်း မှုဘောင် - တွေ့ရှိချက်များနှင့် သုံးသပ်ချက်

ထုတ်လုပ်မှုများ

သုတေသန သွင်းအားစု

သုတေသန ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ဝန်ဆောင်မှုများ

သုတေသန ထွက်ရှိလာမှုများနှင့် သင်တန်းများ

သုတေသနအခွင့်အလမ်းများနှင့် ရေရှည်တည်တံ့နိုင်မှု

သုတေသန စီးဆင်းမှု

အဓိကလုပ်ဆောင်သူများနှင့် ကွန်ယက်များ

သုတေသန ဆက်သွယ်ပြန်ကြားရေး အပြုအမူများ

သုတေသန ဆက်သွယ်ပြန်ကြားရေး ရလဒ်များ

သိပ္ပံပညာ ရေပန်းစားလာမှု

သုတေသန အသုံးပြုမှုများ

မူဝါဒ အလေးပေး သုတေသနများ

သုတေသနအခြေပြု မူဝါဒချမှတ်မှုများ

သုတေသနအခြေပြု မူဝါဒရလဒ်များ

အားကောင်းသည့် မူဝါဒချမှတ်မှုအတွက် သုတေသန အသုံးပြုခြင်း

အခန်း (၅) နိဂုံး

ကိုးကားချက်များ

နောက်ဆက်တွဲ

ဇယားများ

အတိုကောက်များ

ASEAN	Association of Southeast Asian Nations
CSO	Civil Society Organization
DACU	Development Assistance Coordination Unit
DFID	Department for International Development
DRA	Doing Research Assessment
GDN	Global Development Network
GERD	Gross Expenditure on Research and Development
HEI	Higher Education Institution
IDRC	International Development Research Centre and Global Affairs Canada
INGOs	International Non-governmental Organization
JICA	Japan International Cooperation Agency
LIFT	Livelihoods and Food Security Fund
MDI	Myanmar Development Institute
MISIS	Myanmar Institute of Strategic and International Studies
MMRD	Myanmar Marketing Research & Development
MOE	Ministry of Education
MOLIP	Ministry of Labour, Immigration and Population
MSDP	Myanmar Sustainable Development Plan
NESAC	National Economic and Social Advisory Council
NESP	National Education Strategic Plan
NGOs	Non-governmental Organizations
NIHED	National Institute for Higher Education Development
NLD	National League for Democracy
PWC	PricewaterhouseCoopers
SLORC	State Law and Order Restoration Council
TVET	Technical and Vocational Education Training
UIS	UNESCO Institute of Statistics

အကျဉ်းချုပ်

မြန်မာနိုင်ငံအနေဖြင့် နိုင်ငံရေးအရ ဖြေလျှော့မှု (political liberalization) နှင့် စီးပွားရေးအရ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ နှင့် အထောက်အထား အချက်အလက် အခြေပြု မူဝါဒချမှတ်ခြင်းကို စတင်ဆောင်ရွက်လာသည်မှာ ဆယ်စုနှစ်တစ်ခု နီးပါးရှိခဲ့ပြီ ဖြစ်သော်လည်း နိုင်ငံ၏ လူမှုသိပ္ပံသုတေသနစနစ်နှင့် လုပ်ငန်းများတွင် အခြေခံလိုအပ်ချက်များရှိဆဲဖြစ်ပါသည်။ အခြားသော ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံ များတွင် ဖြစ်လေ့ဖြစ်ထ ရှိသည့်နည်းတူ အမျိုးသားဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မရည်ရွယ်ချက်များနှင့် နိုင်ငံတော်မူဝါဒ ဆိုင်ရာ ရည်မှန်းချက်များကိုဖော်ဆောင်ရာတွင် အစိုးရနှင့် မိတ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများက လူမှုရေးသိပ္ပံ၏ အရေးပါမှုကို အသိအမှတ်ပြုမှု အားနည်းနေသေးသည်။ ဘဏ္ဍာရေး အကန့်အသတ်များနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးအရ ဦးစားပေးရမည့် အကြောင်းအရာများ၏ ထွေပြားမှုများက အဆိုပါအားနည်းချက်ကို ပိုမိုဆိုးဝါးစေပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးတွင် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်လျက်ရှိသော နိုင်ငံတကာမိတ်ဖက် အဖွဲ့အစည်းများက ပံ့ပိုး ကပေးသည့် သုတေသန စာတမ်းများကို သာ ပိုမို အလေးထား လက်ခံစဉ်းစားကြပြီး ပြည်တွင်းသုတေသနစနစ်တရပ် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာစေရန် အာရုံစိုက်မှုနည်းပါးနေပါသည်။ ။

ဤအစီရင်ခံစာသည် မြန်မာနိုင်ငံရှိ သုတေသနစနစ်နှင့် ဖြစ်စဉ်များကို ခြုံငုံနားလည်သဘောပေါက်ပြီး လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ချက်များနှင့် ပြုပြင် ပြောင်းလဲ မှုများကို လက်တွေ့အခြေအနေများနှင့် ဆက်စပ်စဉ်းစား အကောင်အထည်ဖော်နိုင်စေရန် အကြံပြုထားပါ သည်။ ဤစာတမ်း၏ ချဉ်းကပ်မှု တွင် ကိန်းဂဏန်းအခြေပြုနည်းလမ်း နှင့် ကြောင်းကျိုးဖြစ်စဉ်အခြေပြုနည်းလမ်း နှစ်ခုစလုံးဖြင့် ရောနှောလေ့လာထားပြီး သုတေသီများ၊ သုတေသန စီမံခန့်ခွဲ သူများ၊ မူဝါဒနှင့် သက်ဆိုင်သူများကို ဦးတည်သည့် မေးခွန်းလွှာများမှတစ်ဆင့် အထောက်အထား အချက်အလက်များကို စစ်တမ်းများ ကောက်ယူစုဆောင်းကာ နယ်ပယ်သတ်မှတ်မှု နှင့်စပ်လျဉ်းသည့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများ (scoping interviews) နှင့် နောက်ဆက်တွဲ အသေးစိတ်တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများ (in-depth interviews) တွင် ကြောင်းကျိုးဖြစ်စဉ် အချက်အလက်များကို ထပ်မံ ကောက်ယူခဲ့ပါသည်။

ဤသုတေသနလုပ်ငန်းစဉ်များကို အကဲဖြတ်ခြင်း (Doing Research Assessment -DRA) နည်းလမ်းတွင် အပိုင်း သုံးပိုင်း ပါဝင် ပါသည်။ ပထမအပိုင်းတွင် သုတေသနအဖွဲ့က ဆင့်ပွား အချက်အလက်များ (secondary data) ကို အသုံးပြုကာ နောက်ခံအခြေအနေများကို ခြုံငုံသုံးသပ်ခဲ့ကြပြီး မြန်မာ့ လူမှုသုတေသနစနစ်၏ အခြေအနေကို နက်နက်နဲနဲ သိနားလည်စေရန် အရေးပါသည့် သက်ဆိုင်သူများနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့ပါသည်။ ဒုတိယအပိုင်းတွင် အရေးပါသည့်သက်ဆိုင်သူများ (key actors) ကို တွေ့ဆုံဆွေးနွေးမှုများ မှ တဆင့် သုတေသနဖြစ်စဉ်များတွင် ပါဝင်ပတ်သက်နေသူများ၏ အနေအထားများကို ခြုံငုံလေ့လာခဲ့ပါသည်။ ထို့ပြင် သက်ဆိုင်သူအုပ်စုအကြားရှိ ဆက်စပ်မှု နှင့် အရွေ့ (dynamics) ကို ပိုမိုသိနားလည်စေရန် ဆင့်ပွားအချက် အလက်များနှင့် scoping interview များမှ ရရှိလာသည့် သတင်းအချက်အလက်များကို သုတေသနအဖွဲ့က ထပ်မံအသုံးပြုခဲ့ ဆန်းစစ်ခဲ့ပါသည်။ တတိယအပိုင်းတွင် ခေါင်းစဉ်ခွဲများ (sub-theme) မှတစ်ဆင့် အခြား နိုင်ငံများတွင်ဖြစ်ပေါ်နေသည့် သုတေသန

စနစ်များနှင့် နှိုင်းယှဉ် လေ့လာရန် စီစဉ်ထားသည့် ဘုံမူဘောင်တစ်ခု ဖြစ်သော DRA မူဘောင် (GDN 2017) အသုံးပြုကာ သုတေသန လေ့လာတွေ့ရှိချက်များကို စစ်တမ်းကောက်ယူကာ ကိန်းဂဏန်းများအား ထုတ်နှုတ်သုံးသပ်ပြီး ကြောင်းကျိုးဆက်စပ်မှုများကို လေ့လာခဲ့ပါသည်။

အဓိကတွေ့ရှိချက်များ

အစိုးရ၏ ဦးစားပေးအကြောင်းအရာများစာရင်း နှင့် ဘတ်ဂျက်များတွင် လူမှုရေးသိပ္ပံအတွက် သုတေသန ဦးစားပေးမှု နှင့် ရန်ပုံငွေလျာထားချက် နည်းပါးနေဆဲ ဖြစ်ပါသည်။ ၂၀၁၇ ခုနှစ်တွင် သုတေသနနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် ပြည်တွင်း အသုံးစရိတ်စုစုပေါင်းမှ ခွဲဝေ ပေးမှု (gross domestic expenditure on research and development (GERD)) ကို လေ့လာကြည့်ပါက သိပ္ပံနည်းပညာ၊ အင်ဂျင်နီယာအတတ်ပညာနှင့် သင်္ချာ (STEM) အတွက် ၃၂.၈% ၊ စိုက်ပျိုးရေး သိပ္ပံ အတွက် ၃၂.၆%၊ ဆေးသိပ္ပံ အတွက် ၃၀% ခန့်နှင့် သဘာဝသိပ္ပံ အတွက် ၄.၂၂% နှင့် လူမှုရေးသိပ္ပံနှင့် လူသားချင်းစာနာမှုသုတေသနအတွက် ဘတ်ဂျက်၏ ၀.၃၈% ခန့်သုံးစွဲနေကြောင်း သိရှိရပါသည်။ အမျိုးသားပညာရေး မဟာဗျူဟာစီမံကိန်း ၂၀၁၆ - ၂၀၂၁ ခုနှစ်ပါ သုတေသနနှင့်ဖွံ့ဖြိုးရေး တိုးတက်မှုကိုအလေးပေးသည့် မူဝါဒအရ STEM ဘာသာရပ်များအတွက် ထိုသို့ခွဲဝေသတ်မှတ်မှုမှာ အံ့ဩစရာမရှိလှသော်လည်း နှိုင်းယှဉ်မှုအရ လူမှုသိပ္ပံဘာသာရပ်များအတွက် ဘတ်ဂျက်ခွဲဝေမှုမှာ ၁ ရာခိုင်နှုန်းမျှပင် မရှိသောကြောင့် လွန်စွာ နည်းပါးလျက်ရှိပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် အဆင့်မြင့်ပညာရေးအဖွဲ့အစည်းများ (HEIs) နှင့် အခြားသောအစိုးရ သုတေသန အဖွဲ့အစည်းများထံသို့ သုတေသနရန်ပုံငွေကို ပံ့ပိုးထားသော်လည်း တင်းကြပ်သည့် ဘဏ္ဍာရေး စည်းမျဉ်းများအတိုင်းသာ သုံးစွဲခွင့် ရှိလေရာ အဆိုပါစည်းမျဉ်းများ သည် သုတေသန စီမံကိန်းများ စီမံခန့်ခွဲရာတွင် ခက်ခဲစေပါသည်။ ထိုသို့ဖြစ်ခြင်းက ပြောင်းလဲနေ သည့်အခြေအနေများ (သို့) မူဝါဒ အပြောင်းအလဲများနှင့် လျင်မြန်စွာ လိုက်လျောညီ ထွေရှိစေရန်အလို့ငှာ ကာလရှည်သုတေသနပြုနိုင်မှု (သို့) ခေါင်းစဉ်ပြောင်းဘတ်ဂျက်သုံးစွဲကာ သုတေသနဆောင်ရွက်နိုင်မှုကို ကန့်သတ်ထား ပါသည်။ နိုင်ငံတကာအလှူရှင်များ၏ သတ်မှတ်ချိန်အတွင်း ပြီးစီးမှုအစီရင်ခံစာလိုအပ်ချက်များကလည်း ပြည်တွင်း စီမံခန့်ခွဲသူများနှင့် မူဝါဒ ချမှတ်သူများ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အပေါ် ထပ်မံအဟန့်အတား ဖြစ်စေ ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ယခုထက်တိုင် အမျိုးသားအဆင့်သုတေသနမူဝါဒမရှိပါ။ အမျိုးသားအဆင့်သုတေသန မူဝါဒမရှိသေးသဖြင့် လက်ရှိဆောင်ရွက်လျက်ရှိသော ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး လုပ်ငန်းစဉ်တရပ်ဖြစ်သည့် အဆင့်မြင့်ပညာအဖွဲ့အစည်းများ တွင်ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုဖြေလျော့ခြင်းကို အလေးပေး အကောင်အထည် ဖော်သည့်အခါ အဆိုပါအဖွဲ့အစည်း၏ သုတေသန စုဖွဲ့မှု နှင့် စွမ်းရည်ကို ပိုမိုအားနည်းစေနိုင်ပါသည်။ အထူးသဖြင့် လူမှုရေးသိပ္ပံနှင့်စပ်လျဉ်းပြီး သုတေသနစနစ် ဖြစ်တည်မှုကို ပိုမို အားနည်းစေနိုင်ပါသည်။ ထိုအခါ ကျယ်ပြန့်သည့် အဆင့်မြင့်ပညာမူဝါဒဘောင်များ အောက်တွင် လူမှုသိပ္ပံ သုတေသန နှစ် ပိုမို တိမ်မြောက်သွားနိုင်ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံရှိ အဆင့်မြင့်ပညာရေးအဖွဲ့အစည်းများမှ သုတေသီများသည် ‘အစိုးရဝန်ထမ်းများ’ ဖြစ်သည့်အား လျော်စွာ အစိုးရတက္ကသိုလ်များ၏ စီမံခန့်ခွဲရေး တာဝန်များ၊ ကျောင်းသား/သူများအား ကြီးကြပ်ခြင်း (သို့) သင်ကြားရေးတာဝန်များကို မကြာခဏဆိုသလို တာဝန်များစွာဖြင့် ဝန်ပိနေကြရပါသည်။ ရာထူးတိုးနိုင်ခြင်းသည် စီမံခန့်ခွဲရေးတာဝန်များကို ပိုမိုထမ်းဆောင်နိုင်ခြင်းနှင့် ဆက်စပ်လျှက်ရှိရာ သုတေသနစီမံကိန်းများ နှင့် သင်ကြားရေးကိစ္စများ အတွက်အချိန်မပေးနိုင်ဘဲ ဖြစ်နေတတ်သည်

မြန်မာနိုင်ငံတွင် သုတေသီများ၏ ၇၅% သည် အမျိုးသမီးများဖြစ်ပါသည်။ ထိုအချက်သည် အိမ်ထောင်စု တခုတွင် အမျိုးသားများကသာ အဓိကဝင်ငွေ ရှာပေးရသူများ ဖြစ်လေ့ရှိပြီး အမျိုးသမီး များကမူ ဒုတိယလိုက်သူဖြစ်သည်ဟူသည့် မှားယွင်းသည့် အယူစွဲကိုလည်း ထင်ဟပ်ဖော်ပြပါသည်။ ထိုအယူအဆအရ တက္ကသိုလ်ဝန်ထမ်း များ၏ လစာ ပါးနေခြင်းကြောင့် အဆင့်မြင့်ပညာရေးကဏ္ဍတွင် အမျိုးသားများ အလုပ်လုပ်ကိုင်မှုကို နည်းပါးစေခြင်း ဟူသည့် ကောက်ချက်ကို ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။

အစိုးရသုတေသနအဖွဲ့အစည်းများ၊ အစိုးရအဆင့်မြင့်ပညာအဖွဲ့အစည်းများ (HEIs) နှင့် အခြားသော သက်ဆိုင်သည့် အစိုးရဌာနများကြားတွင် ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်မှု (သို့) ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု နည်းပါးပါသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ သုတေသနလုပ်ငန်းစဉ်ကို သက်ဆိုင်ရာအစိုးရဌာနများက များသောအားဖြင့် ‘ပိုင်ဆိုင်’ ကြပါသည်။ ပေါင်းစပ်ညှိနှိုင်းမှု အားနည်းခြင်းကြောင့် ပြုလုပ်ပြီးသား သုတေသနများ ပြန်လည်ပြုလုပ်ခြင်း၊ သုတေသနများကို မလိုအပ်ဘဲ ထပ်မံပြုလုပ်ခြင်းကို ဖြစ်ပေါ်စေပြီး သုတေသီများအနေဖြင့် ယုံကြည်ရလောက်သည့် (သို့) နောက်ဆုံးရအချက်အလက် (up-to-date data) များကို ရရှိနိုင်ရန် အတွက်လည်း ခက်ခဲပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် တရားဝင်ချမှတ်ထားသည့် သုတေသီအချင်းချင်းသုံးသပ်ပေးသည့်ယဉ်ကျေးမှု (peer review culture) မရှိသေးပါ။ သုတေသနအရည်အသွေးနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး အထူးတလည် ဆွေးနွေးပြောဆိုခြင်းလည်း မရှိသေးပါ။ သုတေသနကို အဓိက အာရုံစိုက်လုပ်ဆောင်နေသည့် မြန်မာနိုင်ငံ၏ အဓိကမြို့ကြီးများရှိ တက္ကသိုလ်များနှင့် ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသ ကြီးများရှိ တက္ကသိုလ်များတွင်သာ တက္ကသိုလ်အလိုက် ကိုယ်ပိုင်သုတေသန ဂျာနယ်များ ထုတ်ဝေလေ့ရှိပါသည်။ ယင်းတို့ သည် တက္ကသိုလ်တစ်ခုချင်းစီ၏ လိုအပ်ချက်အရ ဒေသအတွင်းထုတ်ဝေသည့် အတိုင်းအတာ အားဖြင့်သာ ဆောင်ရွက်လေ့ရှိပါသည်။ ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေမှုနှင့် ဆရာ၊ဆရာမများ ရာထူး တိုးခြင်း ဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်များ တွင် အရည်အသွေးထက် အရေ အတွက်က လွှမ်းမိုးနေပါသည်။ သုတေသီအချင်းချင်း သုံးသပ်ပေးသည့် ယဉ်ကျေးမှုမရှိသဖြင့် စံသတ်မှတ်ချက်များသည် နိမ့်ကျနေဆဲဖြစ်ပါသည်။

မူဝါဒဆိုင်ရာဆွေးနွေးမှုများတွင် လူကြိုက်များသည့်အတွေးအမြင်များက သုတေသန အထောက်အထားများကို လွှမ်းမိုး နေတတ်ပါသည်။ “လူအများ စိတ်ဝင်စားသည့် မျက်နှာဖုံး ခေါင်းစဉ်များ (hot topics)’ နှင့် စပ်လျဉ်းပြီး နိုင်ငံတော်အဖွဲ့အစည်းများကလည်း တရားဝင်ပြန်ကြား ဆက်သွယ်မှုများထက်စာလျှင် Facebook ကဲ့သို့သော ဆက်သွယ်ရေး စင်္ကြံများအပေါ် အလွတ်သဘော ပြန်ကြားဆက်သွယ်မှုများ အတွက် မှီခိုနေခြင်းသည် နိုင်ငံရေးငြင်းခုံမှုများကို ပိုမို ဖြစ်ထွန်းစေပြီး အကြောင်းအရာ အထောက်အထားများ၏ အရေးပါမှုကို

အားနည်းစေပါသည်။ ထိုအခါ သုတေသီအများစုသည် မိမိတို့၏ တွေ့ရှိချက်များကို လူမှုမီဒီယာများမှ တစ်ဆင့် ဆွေးနွေးတင်ပြရန် ခက်ခဲလာပါသည်။ ရလဒ်အားဖြင့် Facebook မှတစ်ဆင့် သုတေသန အထောက်အထား ပြန့်ပွားနိုင်မှု သည် အကန့်အသတ်ရှိပါသည်။

သုတေသီများ၊ အဖွဲ့အစည်းများနှင့် မူဝါဒချမှတ်သူများကြားတွင် **အလွတ်သဘောချိတ်ဆက်မှုဖြင့်သာ လုပ်ငန်း ဆောင်ရွက်လေ့ရှိပါသည်။** မြန်မာနိုင်ငံတွင် အခြားဖွံ့ဖြိုးဆဲ နိုင်ငံများ နှင့် မတူသည့် အချက်တချက်မှာ အထောက်အထားအခြေပြုသည့်မူဝါဒချမှတ်ခြင်းအတွက် သုတေသနအချက် အလက်များ နှင့် တွေ့ရှိချက်များ ရှားပါးနေခြင်း၊ မဟုတ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ မူဝါဒချမှတ်သည့် လုပ်ငန်းစဉ် တွင် အထက်မှအောက်သို့စီးဆင်းမှုသဘောသဘာဝ (top-down nature) လွန်ကဲနေမှု ကြောင့် သာ အဆိုပါ အချက်အလက်နှင့် အထောက်အထားများအပေါ် သုံးစွဲမှု နှင့် လက်ခံအရေးယူမှု များ ကန့်သတ်ခံ ထားရခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ မူဝါဒ ချမှတ်သူများသည် အထောက်အထားကို များသောအားဖြင့် လျစ်လျူ ရှု ထား တတ်ပါသည်။ သုတေသီများ အနေဖြင့်လည်း အစိုးရက တာဝန်ပေးသည့် သုတေသနအလုပ်များကို အလွတ်သဘောအရ လုပ်ဆောင်လေ့ရှိပြီး မူဝါဒချမှတ်သူများနှင့် အပြန်အလှန် ဆက်ဆံရေး ကောင်းမွန်စေရန် တည်ဆောက်ခြင်း (သို့) ထိန်းသိမ်းခြင်းအတွက်ဟုသာ မှတ်ယူလုပ်ဆောင်ကြလေ့ ရှိပါသည်။ ထို့ကြောင့် တိကျသော တာဝန်ပေးမှု နှင့် ထောက်ပံ့မှု သဘောထားပုံစံ (notion of grants) မရှိသေးသဖြင့် သုတေသနအများစုသည် ‘လူမသိသူမသိ (under the radar)’ စာအုပ်စင် အလှပြကျမ်းများ သက်သက်သာ ရှိနေပါသည်။

အပြောင်းအလဲမောင်းတံများ

မြန်မာနိုင်ငံတွင်ပြုလုပ်သည့် သုတေသနဆောင်ရွက်ချက်များကို ကြီးကြပ်ပေးမည့်၊ အဆင်ပြေ ချောမွေ့ စေမည့်၊ ညှိနှိုင်းပေးမည့်၊ ကူညီပံ့ပိုးပေးမည့်၊ မှတ်တမ်းတင်မည့် **အမျိုးသားအဆင့် သုတေသန အဖွဲ့အစည်း တစ်ခုတည်ထောင်ရန်** လိုအပ်လျှက် ရှိပါသည်။ အမျိုးသားအဆင့်သုတေသနစနစ်၏ အရေးကြီးသည့် အင်္ဂါရပ် အဖြစ် လူမှုရေးသိပ္ပံ သုတေသနစုဖွဲ့မှုကိုလည်း ထူထောင်ရန် အရေးပါသည်။ အဆိုပါအဖွဲ့အစည်းသည် သုတေသနအဖွဲ့အစည်းအသီးသီးနှင့် အစိုးရသုတေသနအဖွဲ့အစည်းများ အကြား ခိုင်မာသည့် လုပ်ငန်း ခွင်ဆက်ဆံရေးကို ထူထောင်ပေးနိုင်ပြီး သုတေသနအရည်အသွေးနှင့် ကျင့်ဝတ်နှင့် စပ်လျဉ်းသည့် အပြန်အလှန်ထိန်းကျောင်းမှုများကိုလည်း ကောင်းမွန်စေ ပါသည်။

အဆင့်မြင့်ပညာအဖွဲ့အစည်းများတွင် သုတေသနပြုရာတွင် အားကောင်းသည့်၊ အလုပ်တွင်သည့် **သုတေသန အကဲဖြတ်မှုလုပ်ငန်းစဉ် / သုတေသီအချင်းချင်းသုံးသပ်သည့်စနစ်**ကို ထူထောင်ရန် လိုအပ်လျှက်ရှိပါသည်။ သုတေသီအချင်းချင်းသုံးသပ်သည့်စနစ်သည် ထွန်းသစ်စ သုတေသန စနစ် အတွက် များစွာအကျိုး ရှိစေပါမည်။ တက္ကသိုလ်များအတွင်း စာကြည့်တိုက်များထူထောင်ကာ သုတေသန စနစ် ဖွံ့ဖြိုးမှု ကို အားပေးခြင်းထက် ပိုမို အကျိုးရှိနိုင်စေမည် ဖြစ်သလို ကျယ်ပြန့်သော အကျိုးကျေးဇူးများကိုလည်း ရရှိနိုင်မည် ဖြစ်သည်။ သုတေသနစာတမ်းများ၏ အရည်အသွေးကို တိုးတက်စေခြင်းသည် မူဝါဒ ချမှတ်သူများနှင့် အများပြည်သူတို့က သုတေသနစာစောင်များအပေါ် ယုံကြည်လက်ခံမှုမြင့်တက်လာပြီး ပိုမို ရည်ညွှန်း အသုံးပြုလာမည်ဖြစ်ပါသည်။

အဆင့်မြင့်ပညာရေးအဖွဲ့အစည်းများပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုလုပ်ငန်းစဉ်၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအဖြစ် HEI များအတွက် သုတေသနစွမ်းရည်၊ အခြေခံအဆောက်အအုံနှင့် ရန်ပုံငွေတို့တွင် ဘတ်ဂျက်နှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများကို ဦးစားပေးလျာထားရန် အထူးလိုအပ်လျှက်ရှိပါသည်။ သို့မှသာ အထောက်အထား အချက်အလက်အပေါ် အခြေပြုသည့်မူဝါဒသုတေသနအတွက် မြင့်တက်လာသည့် တောင်းဆိုမှုကို ပြည့်မီနိုင်အောင် ဖြည့်စည်းနိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။ အထောက်အထား အချက်အလက် အပေါ် အခြေပြုသည့်သုတေသန နှင့်စပ်လျဉ်း သည့် တောင်းဆိုမှုမြင့်တက်လာသည်နှင့်အမျှ ကျဉ်းမြောင်းစွာ အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုထားသည့် ဘာသာရပ်ဆိုင်ရာ သုတေသနလုပ်ငန်းများမှာမူ မူဝါဒချမှတ်မှု၏ အခြေခံ လုပ်ငန်းစဉ်များ၊ ရလဒ်များနှင့် သက်ရောက်မှုများကို ဆန်းစစ်နိုင်မည့် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော လူမှုရေး သိပ္ပံသုတေသနအဖြစ် ပြောင်းလဲတိုးတက် လာနိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။ အဆိုပါ တောင်းဆိုမှုများ သည် ဗဟိုအစိုးရစီမံကိန်းရေးဆွဲသူများထံမှသာမက မူဝါဒနှင့်သက်ဆိုင်သူ များဖြစ်ကြသည့် ဒေသဆိုင်ရာ အစိုးရများ၊ လွှတ်တော်အမတ်များ၊ နိုင်ငံရေး ပါတီများ၊ ပုဂ္ဂလိက ကဏ္ဍ အဖွဲ့အစည်းများနှင့် နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းများ ထံမှလည်း တိုးတက်များပြားလာနိုင်ရာ မူဝါဒကောင်းများ ပေါ်ထွန်းရေးအတွက် များစွာ အထောက်အကူ ပြုနိုင်ပါသည်။

မူဝါဒချမှတ်သူများထံသို့ သက်ဆိုင်သည့်ပညာရပ်ဆိုင်ရာ ပံ့ပိုးမှု နှင့် အကြံဉာဏ်များကို အချိန်နှင့်တစ်ပြေးညီ ပေးနိုင် စေရန် ဒေသခံသုတေသီများအား စွမ်းရည်မြှင့်ပေးရန် အထူး လိုအပ်လျှက်ရှိပါသည်။ မူဝါဒများကို ရွေးချယ်မှုသည် မြေပြင်အခြေအနေများနှင့် များစွာ သက်ဆိုင် ပါသည်။ ပြည်ပမှပညာရှင်များ ရေးဆွဲသည့် မူဝါဒအမျိုးမျိုးအနက် အဆီလျော်ဆုံး လက်တွေ့ဆောင် ရွက်နိုင်မည့် မူဝါဒတရပ် ကို ရွေးချယ်ရန် အဆိုပြုရာတွင် ပြည်တွင်းသုတေသီများကသာ ဦးဆောင် အကြံပြုရန် အသင့်လျော်ဆုံးဖြစ်ပါသည်။ ဖြစ်နိုင်လျှင် နိုင်ငံတော်နှင့် အစိုးရ အဖွဲ့အစည်းများကိုယ်စား မူဝါဒများကို ရေးဆွဲပေးနေသည့် နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများ (သို့) နိုင်ငံတကာ ပညာရှင်များက ဆောင်ရွက် သည့် သုတေသနများတွင် ပြည်တွင်း/ဒေသခံသုတေသီများကို မဖြစ်မနေပါဝင်ခွင့် ရရှိစေရန် နိုင်ငံတော်အစိုးရ၏ မူဝါဒတရပ်အဖြစ် သတ်မှတ်တောင်းဆိုသင့်ပါသည်။ ဒေသခံသုတေသီများနှင့် နိုင်ငံတကာ သုတေသီများ အပြန်အလှန် တပြေးညီ ဆွေးနွေးအဖြေရှာခြင်းသည် မှန်ကန်သောလေ့လာ မှု ပုံစံများ ဖြစ်ထွန်းစေရန် အားပေးရုံသာမက အနာဂတ်တွင် အများပြည်သူနှင့် စပ်လျဉ်းသည့်မူဝါဒများ ထိထိ ရောက်ရောက်ချမှတ်နိုင်စေရန်အတွက် ဒေသခံသုတေသီများ၏ စွမ်းဆောင်ရည်ကိုပါ ရေရှည် တည်ဆောက်ပေးရာ ရောက်ပါသည်။

အစိုးရသုတေသနအဖွဲ့အစည်းများ၊ အဆင့်မြင့်ပညာရေးအဖွဲ့အစည်းများနှင့် အခြားသော သက်ဆိုင် သည့် အစိုးရဌာနများကြား ပေါင်းစပ်ညှိနှိုင်းမှုနှင့် မိတ်ဖက်လုပ်ငန်းများဆောင်ရွက်မှုကို တိုးမြှင့်ရန် ဆောင်ရွက် သင့်ပါသည်။ အစိုးရ ဌာနများနှင့် သုတေသနအဖွဲ့အစည်းများကြား ပေါင်းစပ် ညှိနှိုင်းခြင်းသည် ယုံကြည်ကိုးစားနိုင်သည့် နောက်ဆုံးရအချက်အလက်များကို အချိန်နှင့် တပြေးညီ အသုံးချဆောင်ရွက်နိုင်သဖြင့် သုတေသနစနစ်များကို အားကောင်းစေမည် ဖြစ်ပါသည်။ သုတေသန လုပ်ငန်းစဉ် ဒီဇိုင်း အတွက် မိတ်ဖက်အဖွဲ့

အစည်းများ၏ အမြင်များကို အစကတည်းက စုစည်း ရယူ ထားနိုင်ပါကလည်း သုတေသနအပေါ်အများက အတည်ပြုလက်ခံမှုနှင့် သုတေသနအပေါ်အခြေခံသည့် မူဝါဒကောင်းများထွက်ရှိလာမှုကို တွန်းအားဖြစ်နိုင်သည်။

သုတေသနအတွက် နိုင်ငံတော်ဘတ်ဂျက်ကို တိုးမြှင့်လျာထားရန် သင့်တော်ပါသည်။ ။ ထို့ပြင် ဘတ်ဂျက် သုံးစွဲမှု နှင့် ဘဏ္ဍာရေးစည်းမျဉ်းအား လုပ်သာကိုင်သာရှိနိုင်မှု (flexibility) ကို တိုးမြှင့်ပေးရန် အထူးလိုအပ်နေပါသည်။ ပညာရေးဝန်ကြီးဌာန၏ ဘတ်ဂျက်သည် ၂၀၁၂/၁၃ ခုနှစ် နှင့် ၂၀၁၉/၂၀ ခုနှစ် ကာလများကြားတွင် သုံးဆန်းပါးမြင့်တက်ခဲ့ပြီး အဆင့်မြင့်ပညာဦးစီးဌာနက ဝန်ကြီးဌာန ဘတ်ဂျက် စုစုပေါင်း၏ ၁၅ - ၁၆ % ရရှိခဲ့ပါသည်။ သုတေသန ပြုလုပ်ရန်အတွက် ထပ်မံ ခွဲဝေချထားပေးမှု များ ရှိသော်လည်း သုတေသန စီမံကိန်းများသည် နှစ်စဉ် ဘတ်ဂျက်စဉ်းမျဉ်းများကို လိုက်နာရန် လိုအပ်သကဲ့သို့ စာရင်းစစ်ဆေးခြင်း အတွက်လည်း စီမံကိန်းပြီးဆုံးကြောင်း (စာတမ်း) သက်သေ အထောက်အထားများကို အချိန်မှီ ပြသရန် လိုအပ်နေပါသည်။ ထိုသို့ စည်းမျဉ်း တင်းကြပ်စွာ ချမှတ်ထားခြင်းသည် နှစ်အတန်ကြာအချိန်ယူ ဆောင်ရွက်ရမည့် သုတေသန စီမံကိန်းများ ကို ဖော်ဆောင်ရန် အခက်အခဲဖြစ်စေပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် သုတေသနလုပ်ငန်းများအတွက် စီးဝင်လျှင်ရှိသော **နိုင်ငံတကာရန်ပုံငွေကို ထိထိရောက်ရောက် ညှိနှိုင်း ဆောင်ရွက်၍ စီမံခန့်ခွဲသွားရန်** အထူးလိုအပ်ပါသည်။ နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းများ နှင့် အလှူရှင်များကပေးသည့် နည်းပညာအထောက်အပံ့များ၏ ရာခိုင်နှုန်း အများစုသည် အစိုးရဌာနများအတွက် မူဝါဒဆိုင်ရာအကြံပြုချက်များကို (policy input) သုတေသနပြုလုပ်ပေးမည့် ဆန်းစစ် အကြံပြုပေးမည့် နိုင်ငံတကာပညာရှင်များအတွက် ဉာဏ်ပူဇော်ခအဖြစ် အတွက် လျာထားသတ်မှတ်လေ့ရှိပါသည်။ ထိုအခါ သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများနှင့် နိုင်ငံတကာပညာရှင်များကလည်း ဒေသတွင်း အသိပညာနှင့် ဒေသခံသုတေသီများ၏ အမြင်များကို မကြာခဏ လျစ်လျူရှု လေ့ရှိပါသည်။ နောက်ဆက်တွဲရလဒ်မှာ နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းများ၏ သုတေသနများစွာသည် နေရာဒေသ မြေပြင် အခြေအနေများနှင့် ဆီလျော်မှုမရှိဘဲ လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်ရန် ခက်ခဲမည့် လုပ်ငန်းစဉ် အကြံပြုချက်များသာ ဖြစ်နေရာ သက်ဆိုင်ရာ အစိုးရဌာနများအနေဖြင့်လည်း လက်ခံကျင့်သုံး အကောင်အထည် ဖော်ရန်မဖြစ်နိုင်ချေ။

သုတေသနစနစ်တွင် အရည်အသွေး၊ ကျင့်ဝတ်နှင့် သာတူညီမျှမှုကို မြှင့်တင်ရန် နိုင်ငံတကာ ရန်ပုံငွေ အထောက်အကူကို ပိုမို ရယူဆောင်ရွက်သင့်ပါသည်။ ယခုအခါ သုတေသနစနစ်တွင် အရေးပါသည့် အစီအစဉ်များစွာကို ပြည်ထောင်စုအဆင့် ရှိ အဖွဲ့အစည်းများဖြစ်သော အမျိုးသားပညာရေးမူဝါဒကော်မရှင်၊ ပါမောက္ခချုပ်များ ကော်မတီနှင့် အဆင့်မြင့်ပညာဦးစီးဌာနတို့က ဆောင်ရွက်နေကြသော်လည်း နိုင်ငံတကာရန်ပုံငွေသည် နိုင်ငံ၏ သုတေသန လုပ်ငန်းများ ဖွံ့ဖြိုးလာရေးအတွက် အဓိက အရင်းအမြစ် ဖြစ်နေပါသည်။ နိုင်ငံတကာ ရန်ပုံငွေများသည် ပြည်တွင်း သုတေသနလုပ်ငန်းများ၊ ပြည်တွင်းသုတေသီများ စွမ်းရည်မြှင့်တင်ခြင်း လုပ်ငန်းများသာမက မြန်မာနိုင်ငံ၏ သုတေသနစနစ်ကြီးတခုလုံး အရည် အသွေး၊ ကျင့်ဝတ်နှင့်သာတူညီမျှမှုကို အားကောင်းစေနိုင်မည့် ဆွေးနွေးမှုများနှင့် ထောက်ပံ့ရေးလုပ်ငန်းစဉ်များကို လည်း ထိရောက်စွာ ပံ့ပိုးပေးနိုင်ပါသည်။